

SUOMEN MYTOLOGIA SADUTUKSESSA

YHTEISTYÖSSÄ IKI-TARU -HANKKEEN KANSSA

Annimaria Taimi, Lassi Ketola, Matilda Tuuri, Sonja Taskinen ja Tia-Maria Vahekoski

Sisällysluettelo

PEDAGOGINEN TOIMINTASUUNNITELMA	3
PRODUKTION PEDAGOGISET TAVOITTEET:	3
Yhteistyö IKI-TARU -hankkeen kanssa:	4
Taidelähtöinen menetelmä: Ennakointikertomus.....	4
MATERIAALIT:	4
Aloitus:.....	5
Toiminnan kulku:	5
Toiminnan lopetus & satujen läpikäynti:.....	5
Santtu ja kadonnut työkalulaukku.....	6
Esikoululaisten keksimiä lopetuksia sadulle:.....	9
VÄRITYSKUVIA:	10

PEDAGOGINEN TOIMINTASUUNNITELMA

PRODUKTION PEDAGOGISET TAVOITTEET:

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet:

”Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle. -- Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa.” (s. 22–23)

Ilmaisun monet muodot:

”Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä.” (s. 31)

Kielen rikas maailma:

”Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.” (s. 32)

”Esiopetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.” (s. 33)

”Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi.” (s. 33)

Yhteistyö IKI-TARU -hankkeen kanssa:

”IKI-TARU-hankkeessa taidelähtöinen toiminta ohjaa fiktiivisten tekstien tulkintaa ja merkityksiä eri tavoin sekä yksilöllisiä kokemuksia jakaen että yhteistä tulkintaa tuottaen.” Tämä on produktiomme perusta. Tarkoituksena on toteuttaa vuorovaikutuksellinen lukuhetki pienryhmissä. Lapset saavat kuulla erilaisista hahmoista kertovaa satua, joka päättyy kohtaan, josta lapset jatkavat ja keksivät sadun tapahtumille jatkon ja lopetuksen. Tämän lisäksi satuja kuvitetaan lasten kanssa.

”Mielekkäällä tavalla työstetty teksti innostaa kirjallisuuden lukemiseen myös kotona ja näin kielen oppiminen tehostuu. IKI-TARU-menetelmät auttavat opettajia eheyttämään opetustaan ja ottamaan kirjallisuuden osaksi kaikkea oppimista.” Produktiomme tavoitteena on luoda sekä taide- että lapsilähtöinen kokonaisuus, joka lisää innostusta kieltä, kirjallisuutta ja kertomuksia kohtaan. Satumme tutustuttaa myös kulttuuriperintöön. Se perustuu erilaisiin mytologisiin hahmoihin, joista on kerrottu kertomuksia kautta aikain sekä Suomessa että muualla maailmalla. Satuun valikoitui hahmoiksi luonteeltaan erilaisia, mutta toisiaan täydentäviä hahmoja. Toiminnassamme lapset ovat aktiivisia toimijoita luodessaan mielikuvitustaan käyttäen omia kertomuksiaan kuulemansa sadun pohjalta. Näin syntyy uusia satuja, jotka dokumentoidaan saduttamalla sekä jaetaan myös koko ryhmän kesken, mikä osoittaa arvostusta lasten omia luovia tuotoksia kohtaan.

Taidelähtöinen menetelmä: Ennakointikertomus

Hyödynsimme sadutuksessa IKI-TARU-sivulla avattua ennakointikertomuksen menetelmää, joka löytyy hankkeen sivuilta tästä linkistä: <https://sites.utu.fi/iki-taru/taidelahtoiset-menetelmat/ennakointikertomus/>

MATERIAALIT:

- Sadun alku
- Paperinuket hahmoista & taulu
- Sadutusta varten muistiinpanovälineet
- Kuvitusta varten paperia & vapaavalintaiset piirtimet ja värit

Aloitus:

- Toiminta aloitetaan jakautumalla pienryhmiin mahdollisuuksien mukaan (vähintään kaksi pienryhmää, jotta saadaan ainakin kaksi erilaista sadun päätöstä).
- Ryhmä kokoontuu rauhalliseen tilaan, jossa on hyvä keskittyä kuuntelemaan satua ja keskustelemaan siitä.
- Tila on valmisteltu etukäteen, jotta toiminnan aloittaminen sujuu luontevasti.

Toiminnan kulku:

- Sadun lukeminen alkaa, taulun on hyvä olla heti selkeästi esillä.
- Lukija lisää tauluun hahmoja sitä mukaa, kun hahmot ilmaantuvat satuun mukaan. Vaihtoehtoisesti niistä voi tehdä paperinuket, ja lukea satua pöytäteatterin tyyliin.
- Sadussa on myös välikysymyksiä, joilla voidaan aktivoida lasten mielenkiintoa lukuhetkeä kohtaan ja keskustella mahdollisesti heräävistä kysymyksistä.
- Sadun valmiin osuuden loputtua lukija kysyy lapsilta: “Mitä sitten tapahtuu?”
- Seuraava vaihe on sadutus:
Sadutuksessa menetelmänä on tärkeää, että lapsen kertomat asiat dokumentoidaan niin kuin hän sanoo. Sadun lukija on nyt kuuntelijan ja kirjaajan roolissa. Tarkennukset ja muutokset tulevat lapselta, kun hänen kertomuksensa käydään vielä läpi.

Toiminnan lopetus & satujen läpikäynti:

- Sadutuksen jälkeen lapset ohjataan kuvittamaan sadun tapahtumia.
- Sadut kootaan valmiiksi.
- Toiminta saa selkeän ja mukavan yhteisen lopetuksen, kun sadut luetaan erilaisine lopetuksineen koko ryhmälle. Lasten kanssa voidaan keskustella siitä, miten hienoja ja erilaisia tarinoita saatiinkaan aikaan, vaikka alku oli kaikilla sama!

Santtu ja kadonnut työkalulaukku

Ihmeellisessä Suomenmaassa sijaitsi lähellä Lappia pieni kylä. Värikäs kylä sijaitsi keskellä suurta metsää, erilaisten havu- ja lehtipuiden siimeksessä. Kylä oli rakennettu aikoinaan suuren kivenjätkäleen ympärille sen rakennusten ollessa kaikki aivan erilaisia toisistaan. Talot olivat suuria ja pieniä, vinoja ja korkeita, puu- ja tiilitaloja ja niitä asuttivat yhtä erilaiset ihmiset. Oli isoäitejä ja isoisiä, pieniä lapsia ja näiden vanhempia sekä muutama koira ja kissa, jotka jahtasivat toisiaan aina mahdollisuuden tullen.

Kyläläiset eivät kuitenkaan tieneet, että heidän keskuudessaan asui salaa muunlaistakin väkeä. Aikuiset eivät enää näitä salaisia pikkuasukkaita nähneet, mutta tarkkanäköiset lapset saattoivat silloin tällöin pikkuväen huomata.

Kylään oli asettunut muuan tonttu, Santtu nimeltään. Santtu ei ollut kuitenkaan mikään joulupukin punanuttuinen apulainen, joka rakenteli pukin pajalla leluja lapsille. Ehei, Santtu oli saunatonttu. Tonttu oli hyvin tyypillinen tonttu, ahkera ja vieraili usein hoitamassa tehtäviään ihmisten saunoilla.

Santulla oli myös pieni työkalulaukku, jossa hänellä oli kaikki tarvittava rikkinäisten asioiden korjaamiseen ja kadonneiden asioiden etsimiseen. Hän olikin hyvin ylpeä tästä kyseisestä laukusta. Se oli Santulla aina hänen sänkynsä vieressä olevan pöydän laatikossa, josta se oli helppo napata mukaan töihin lähtiessä.

Santulla oli kuitenkin sinä aamuna ongelma. Hänen oli pitänyt mennä Tapanin perheen saunaan tarkistamaan kiukaan kunto, mutta hänen työkalulaukkunsa oli hukassa. Hän oli etsinyt koko talon läpi, mutta ei ollut löytänyt laukkuaan. Santtu oli jopa kurkistanut takan savupiipusta. Laukku oli vielä illalla nukkumaan mennessä ollut yöpöydän laatikossa, mutta aamulla se ei ollut enää siellä. Santtu alkoi jo tuntea olonsa huolestuneeksi. Mihin kummaan työkalulaukku oli hävinnyt? Mistä hän ei ollut vielä katsonut?

- Minkälaisia tavaroita Santun laukussa on?
- Mistä Santtu voisi vielä etsiä laukkuaan?

Ehkä hänen pitäisi mennä kysymään apua ystäviltään? Santtu päätti lähteä oitis kysymään asiaa heiltä, jos olikin unohtanut laukkunsa jonnekin. Niinkin oli muutaman kerran käynyt. Päätäväisesti Santtu veti oman tonttulakkinsa päähän ja veti ulkotossut jalkaan ennen kuin otti suunnan Hipan talolle.

Hippa asusteli metsässä pienessä mökissään. Hänen työtehtävänsä oli ajaa takaa pieniä metsäneläimiä, kuten oravia ja jäniksiä, jotta kylän metsästäjät saivat nämä pyssyjensä tähtäimeen pyydystääkseen perheelleen illallisen. Santun saapuessa pienen sammalkattoisen mökin luokse Hippa veteli juuri parahiksi kuistillaan saappaitaan jalkaansa valmistautuakseen päivän takaa-ajoon.

“Huomenta Hippa!” Santtu huudahti nostaen kättään tervehdykseksi.

“Hei Santtu. Mikä sinut tänne metsään tuo? Eikö sinun pitäisi olla tarkastamassa talosi ihmisten saunaa, nyt on sentään lauantai?”

Hippa korjasi pipoaan parempaan asentoon, jotta se ei lentäisi pois kovassa vauhdissa ja tuulessa.

“No niin minä olisinkin, mutta työkalulaukkuni on hävinnyt. Nyt olen jäljessä aikataulusta. Jouduin laittamaan naapuritalon tontun tilalleni.” Santtu puuskahti ja asetti kätensä puuskaan.

“Et sinä Hippa olisi sattunut näkemään laukkuani? Sinä olit eilen luonani aika myöhään illalla.”

“En ole en, mutta sinun kannattaa käydä kysymässä Jätiltä. Hän näkee yläilmoista kaikenlaista.”

Santtu uskoi hippaa ja hyvästit sanottuaan lähti reippaasti kohti korkeita vuoria, joissa Jätti asusti. Hän joutui kuitenkin kiertämään kylän laitaa päästäkseen vuorille ja törmäsi sattumalta Näkkiin.

- Mikä on Näkki?
- Mikä on Näkin suosikkipaikka?

Näkki-neiti seurasi kaivosta käsin lasten leikkiä hymyssä suin. Vastoin aikuisten luuloa, Näkki piti lapsista ja näiden touhuamisen seuraamista. Hän huolehti, ettei kukaan lähtenyt liian kauas läheiselle järvelle tai pudonnut alas kaivoon. Hän ajatteli itseään lastenvahtina, sillä aina vanhemmilla ei ollut aikaa omilta töiltään pitää lasten tempauksia silmällä.

Santun nähdessään Näkin ilme kirkastui. Hän oli aamulla vahtinut ihan yksin leikkiviä lapsia ja kaipasi kipeästi juttuseuraa.

“Santtu! Ihana nähdä sinua. Minä olen kovin kyllästynyt. Jäisitkö juttelemaan?” Näkki sutaisi pitkät mustat hiukset pois silmiltään ja kohensi lumpeenlehteä päänsä päällä.

“Hei. Olen pahoillani Näkki, mutta olen hukannut työkalulaukkuni ja jollen löydä sitä, en pääse töihin. Oletko sattumoisin nähnyt sitä? Joskus kylän lapset näpistelevät tavaroita.”

Santtu vilkaisi kolmea lasta, jotka leikkivät hippaa nurmella. Yhdellä näistä oli mukanaan punainen kangaslaukku, mutta se ei ollut Santun.

“Voi! Kuinka ikävää! Olen niin pahoillani Santtu, mutta en ole nähnyt laukkuasi.” Näkki näytti hieman surulliselta ja kurkisti kaivoon tarkistaakseen, ettei laukku olisi vain sinne pudonnut, mutta ei, laukku ei ollut kaivossakaan.

“No ei voi mitään. Jatkan matkaani nyt. Jätti on voinut nähdä jotakin.”

“Onnea matkaan!” Näkki heilutti hyvästiksi.

Jätti oli suunnattoman valtava ja vanha kuin mikä, ja vaikka Jätti olikin vanha, oli tämä suunnattoman vahva. Kömpelökin Jätti oli ja aina silloin tällöin saattoi aiheuttaa harmia, maanjäristyksiä ja kivivyöryjä alas vuorilta. Ei hän tietenkään tahallaan ongelmia aiheuttanut. Jätti oli kiltti ja hyvin rauhallinen.

Santun päästessä valtavien kukkuloiden juurelle Jätti oli juuri kertomassa tarinaa paikalle eksyneelle kulkijalle, ja tämän makea nauru sai maan jalkojen alla tärisemään sekä linnut lehahtamaan puista lentoon.

“Hej!” Santtu huusi niin kovaa kuin sai ääntään lähtemään.

Jätti oli kukkuloitakin korkeampi ja suuri kuin vuori. Oli melkein mahdottomuus kiinnittää tämän huomio, kun oli niin pienikokoinen kuin Santtu.

- Miten Santtu saisi Jätin huomion?
- Mitä kieltä Jätti on kotoisin?

Jätti käänsi päänsä Santtua kohti ja ojensi valtavan kätensä, jolle Santtu istuutui. Tuuli tuiversi hatussa ja hänen oli tarrattava siihen kiinni toisella kädellään Jättiläisen nostaessa hänet korkeuksiin puiden latvojen yläpuolelle.

“Hej Santtu! Hur mår du?” Jylisi jättiläinen.

“Jätte bra. Minun työlaukkuni vain on hukassa. Oletko sattumoisin nähnyt sitä missään?”

“Ursäkta, Santtu. En ole nähnyt laukkuasi missään, mutta näin keijun aikaisemmin aamulla ja hänellä ei näyttänyt olevan mitään hyvää mielessään.”

Santtu huokaisi raskaasti ja hieraisi partaansa mietteliäänä. Keiju oli kyllä useasti pahanteossa ja piti jekkuilusta, mutta hän ei halunnut alkaa syyttämään tätä ilman todisteita.

“Ei voi sitten mitään. Minun on jatkettava matkaani saman tien.”

“Okej. Hejdå Santtu. Vi ses.”

Santtu liukui alas pitkin Jätin sammaleista sormea ja päätyi metsän keskelle lähelle pientä puroa, jonka varrella Keiju asusteli.

Keiju istui kannon päällä näpertämässä pientä kimmeltävää esinettä, jota Santtu ei tunnistanut. Tämä näytti olevan ihan hyvällä tuulella vihellellessään pirteästi.

“Huomenta. Näytät olevan hyvällä tuulella.”

Santtu hieroi partaansa astellessaan lähemmän ja katseli ympärilleen. Siellä täällä oli erilaisia tavaroita, kaarnaveneitä, lusikoita, mukeja, retkipannuja, koruja ja onkia, joita puroon oli tipahtanut.

Keiju katsahti ylöspäin lopettaen viheltämisensä.

“Saunatonnttu. Mikäs sinut minun kulmilleni tuo?” Keiju kysyi selvästi ihmeissään, sillä tämän kulmat kurtistuivat aavistuksen.

“Olen hukannut laukkuni, jossa säilytän kaikkia työkalujani. Oletko sattumoisin nähnyt sitä?”

Keijun kulmat kurtistuivat lisää.

“Minä en sinun laukkuasi ole nähnyt enkä vohkinut. Minulla ei ole käyttöä sinun työkaluillesi.”

Keiju sanoi happamasti ja jatkoi esineen tarkastelua, jota piti edelleen kädessään.

Santtu tunsu olonsa apeaksi. Hän lähti hartiat lysisssä Keijun puroilta ja istahti sitten kiviaidalle talonsa lähetyvillä. Kukaan ei ollut nähnyt hänen laukkuaan, joten missä ihmeessä se saattoi olla?

- Missä laukku on?
- Onko joku varastanut laukun?
- Unohtiko Santtu sen johonkin?
- Miten Santtu saa laukun takaisin?
- Kuka auttaa Santtua löytämään laukun?
- Millainen laukku on?

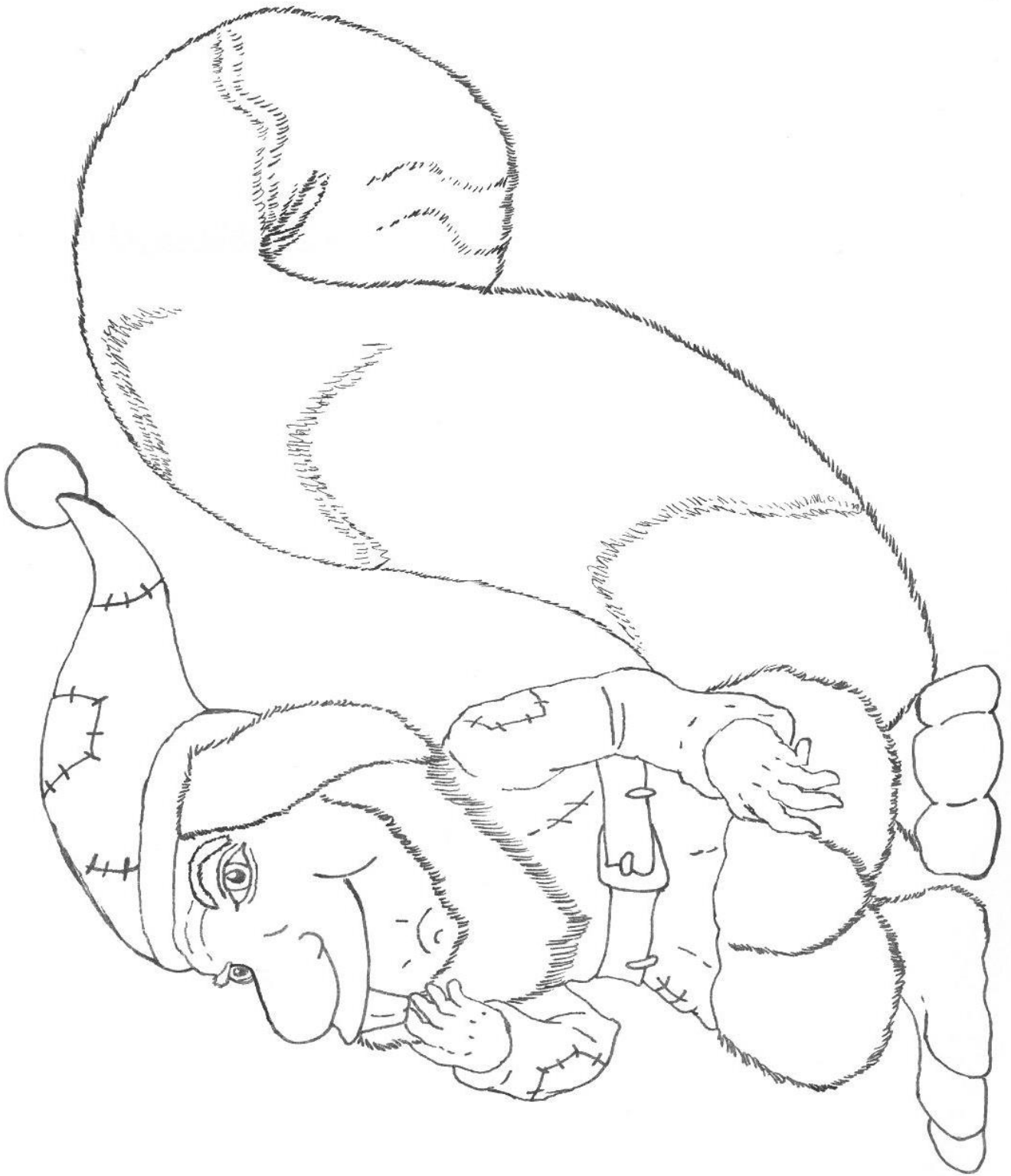
Esikoululaisten keksimiä lopetuksia sadulle:

”Santtu oli ollut merellä onkimassa ja laukku tippunut veneestä veteen, jolloin merivirta kuljettanut toiseen maahan.”

”Laukku on vuoren takana ruohon alla piilossa.”

”Laukku on ollut Santun taskussa ja hän on unohtanut sen työpaikalleen.”

VÄRITYSKUVIA:

Hippa

Santtu Saunatonnttu

Keiju

Jätti